ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ

№ 8.

Библиотека-
имени
Акад. И. Гр
Академия

გაზეთის ფასი: ერთი წლისა გაგზავნით და გაუგზავნელად— ხუთი მანეთი, ნახევარი წლისა — სამი მანეთი.

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაგზავნა შეიძლება რედაქციაში ამ ადრესით. გაზეთის „ᲛᲬᲧᲔᲛᲡᲘᲡ“ რედაქციაში, დაბა შორაპანს. *Въ мытечко Квирилы. Въ редакцію „Мцкемси“ (Пастырь).*

განცხადება მიიღება გაზეთში დასაბეჭდათ ზომიერ ფასათ. მიიღება აგრეთვე დაბეჭდილი განცხადებების დარიგება გაზეთთან.

რედაქცია იმყოფება დაბა შორაპანში რედაქტორის საკუთარს სახლში.

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქმნებიან გამოგზავნილნი დასაბეჭდათ, უთუოდ ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან ხელ მოწერილნი და თუ ავტორთა თავის ვინაობის გამოცხადება არა სურსთ, რედაქცია არ გამოაცხადებს მათ.

ავტორთაგან გამოგზავნილი სტატიები, შენიშვნები და კორესპონდენციები შეიძლება ხან-დის-ხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდონ. სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაებრუნოს.

სტატიები, კორესპონდენციები და შენიშვნები რუსულ ენაზედ დაწერილნიც მიიღებიან და თარგმანით დაიბეჭდებიან.

ᲨᲘᲜᲐᲐᲠᲡᲘ: ᲝᲤᲘᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲜᲐᲬᲘᲚᲘ. განჩინება უწმიდესი ხინოდისა.—სია დაჯილდოებულთა სასულიერო ჩინთა.—ᲐᲠᲐ ᲝᲤᲘᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲜᲐᲬᲘᲚᲘ. ქრისტიანობის გავრცელება საქართველოში.—ქრისტიანობის გავრცელება ოსეთში.—კასეთის სამღვდელოების ნიჭიერი მდგომარეობა.—საჯარო ლექცია.—ძველი მწერლობა.—სხვა-და-სხვა ამბები და შენიშვნები.—ᲙᲣᲠᲜᲐᲚ-ᲒᲐᲖᲔᲗᲗᲐ ᲛᲘᲛᲝᲮᲘᲚᲕᲐ—განცხადებანი.

ᲝᲤᲘᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲜᲐᲬᲘᲚᲘ.

განჩინება უწმიდესი სინოდისა.

15—20 მარტიდამ 1884 წლისა № 560 დაჯილდოებაზე სასულიერო წოდების პირთა სასულიერო უწყებისამებრ.

Ო. ქალაქისამებრ მისის იმპერატორებითი დიდებულებისა Ო. წმიდესმა და Ო. მართებელსმა სინოდმა მოისმინა რა წარმოდგინებანი ეპარხიის მღვდელთ-მთავართა დასაჯილდოებლად სასულიერო ჩინთა სასულიერო უწყებისამებრ, გ ბ რ ძ ა ნ ე თ: საფუძველსა ზედა მოხდენილთა მსჯელობათა, Ო. წმიდესი სინოდი განაწესებს: მოხსენებულნი ამასთანაე შთადებულსა სიასა შინა სასულიერო ჩინი დირს იქმნენ დაჯილდოებისა მოხსენებულითა სიასა შინა ჯილდოებითა, რაზედაც საუწყებლად ეპარხიის მღვდელ-მთავართა დაიბეჭდოს ამასთანაე შთადებული სია დაჯილდოებულთა ჩინთა „სამეკლესიო მახარებელში“.

სია სასულიერო წოდების პირთა, რომელნიც სამსახურისათვის სასულიერო უწყებისამებრ დაჯილდოვდნენ უწმიდესი სინოდის მიერ პასექის დღეს 1884 წ.

ხაქართველოს საექსარხოსოში: — ა) დ ი ა კ ა ნ ო ზ ო ბ ი ს ხ ა რ ი ს ხ ი თ: — საქართველოს ეპარხიაში, გორის უეზდის, ბორჯომის იოანნე ნათლის-მცემლის ეკლესიის მღვდელი იოსებ სიმონოვი. და იმერეთის ეპარხიაში, რაჭის მაზ-

რის სოფლის ბარის ეკლესიის მღვდელი ალექსი ჯიჯინაძე. ბ) მაკარდის ჯვარებითა უწმიდესი სინოდისაგან ბოძებულითა.—საქართველოს ეპარქიაში, ქალაქ თფილისის კათედრის სობოროს მღვდელი გრიგორი პეტრიევი. ქ. ნახიჭევანის ვლადიმირის ეკლესიის მღვდელი გაბრიელ გურგელაძე; ვლადიკავკაზის ოლქის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი დავით აგლაძე; წინამძღვარი ახალი ათონის სიმონ კანანელის მონასტრისა, სუხუმის ოლქში, აბხაზეთის ეპარხიისა, იღუმენი იერონ; იმერეთის ეპარხიაში. ლეჩხუმის მაზრის, სოფლის დღნორის ეკლესიის მღვდელი გიორგი ასათიანი; ქალაქ ქუთაისის ალექსანდრე ნევის კათედრის სობოროის მღვდელი იოსებ კიკაჩეიშვილი; ქუთაისის მაზრის ზარათის სოფლის ეკლესიის მღვდელი სპირიდონ ძოწენიძე; რაჭის მაზრის, ბოსტანის სოფლის ეკლესიის მღვდელი ალექსი შარაბიძე; გურიის ეპარხიაში: იოანნე ნათლისმცემლის უდაბნოს იგუმენი არსენი, რომელიც იმყოფება ოზურგეთის მაზრაში; ოზურგეთის მაზრის კათედრის სობოროს მღვდელი ბესარიონ ჯაველიძე; და ოზურგეთის მაზრის დზიმითის წმიდა გვირიაკეს ეკლესიის მღვდელი თომა მელუა; გ) კამილავკითა — საქართველოს ეპარხიაში, გორის მაზრის ურბნისის სტეფანეს სობოროს მღვდელი ალექსი სალარიძე; ქ. თფილისის კათედრის სობოროს მღვდელი გრიგორი მღებრიევი; იმერეთის ეპარხიაში, ქუთაისის მაზრის სოფლის ჩაჩანის ეკლესიის მღვდელი გიორგი შენგელია; საქართველოს ეპარხიაში, ქ. გორის მიძინების ეკლესიის მღვდელი მიხაილ ნასაიდოვი; აბხაზეთის ეპარხიაში. სუხუმის ოლქის სოფლის ქვითულის ეკლესიის მღვდელი მათე ხარებავა; იმერეთის ეპარხიაში. ქუთაისის მაზრის საწულუკიძის სოფლის მღვდელი იოანნე ჟუთათელაძე; ქუთაისის მაზრის სოფლის წყალტუბოს ეკლესიის მღვდელი სპირიდონ ფანცხავა; ქ. ქუთაისის კათედრის სობოროს მღვდელი იოსებ ჰეიშვილი და გურიის ეპარხიაში: ოზურგეთის მაზრის ზამთალეთის წმიდის გიორგის ეკლესიის მღვდელი ნიკოლოზ ინცკირველი; დ) საუშითა — საქართველოს ეპარხიაში—თიონეთის მაზრის, ნაქალაქევის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი იოანნე ზუკაკოვი; თიანეთის საპრისტავოს გვირაცხოვლის თომას ეკლესიის მღვდელი კირიაკე ქირიაკოვი; ვლადიკავკაზის ოლქის წმიდის გიორგის ეკლესიის მღვდელი გრიგორი ვოჩახოვი; გორის მაზრის, ხეთუბანის სამების ეკლესიის მღვდელი სიმონ მაისურაძე; გორის მაზრის დირბის თეოდორეს ეკლესიის მღვდელი პეტრე სამადალოვი; სიღნაღის მაზრის ჭალტორის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი სოლომონ მჭედლოვი; დუშეთის მაზრის და შავნეთის მთავარ ანგელოსთ ეკლესიის მღვდელი ბასილ ძმაძე; სიღნაღის მაზრის სოფლის ველის-ციხის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი იოსებ ხარიტონოვი; ქ. ალექსანდრეპოლის წმიდის გიორგის ეკლესიის მღვდელი ევსტრატი აბიაძე; თფილისის მაზრის შატარძეულის ივოის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი ზაქარია კურდიანი; გორის მაზრის ჭალის მიძინების ეკლესიის მღვდელი ბასილ პარკაძე; ქალაქის მაზრის სართიჭალის ლაზარეს ეკლესიის მღვდელი იოანნე ხელაშვილი; თფილისის მაზრის მამკოდის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი თეოდორე თურქაძე; სიღნაღის მაზრის კარდანახის 1-ს მიძინების ეკლესიის მღვდელი იოსებ შიშნიევი; გორის მაზრის ველისკეულის წმიდის გიორგის ეკლესიის მღვდელი სოლომონ სიმოლნოვი; ქ. ნუხის სამთა მოციქულთა ეკლესიის მღვდელი ირონდიონ ნანაშოვი; იმერეთის ეპარხიაში: ქუთაისის მაზრის სოფლის ძევრის ეკლესიის მღვდელი ნესტორ როგაძიძე; სენაკის მაზრის სოფლის ერაკეთის ეკლესიის მღვდელი სიმონ ნოდია; სენაკის მაზრის სოფლის ლეფოცხვანიის ეკლესიის მღვდელი ზორფირე ოსიძე; ზუგდიდის სოფლის ეცერეველიდის ეკლესიის მღვდელი იოანნე ჭანტურაია; ზუგდიდის მაზრის ახალბედის სოფლის ეკლესიის მღვდელი დავით ხვინგია; ქუთაისის მაზრის სოფლის კურსების ეკლესიის მღვდელი დავით გერეკაშვილი; შორაპნის მაზრის კლდეთის წმიდის გიორგის ეკლესიის მღვდელი ლეონტი მაჭავარიანი; ლეჩხუმის მაზრის სოფლის ჩხუტელის ეკლესიის მღვდელი მიხაილ დაშნიანი; გურიის ეპარხიაში: ოზურგეთის მაზრის ფიჩხი-ჯვარის ივთის-მშობლის ეკლესიის მღვდელი ნიკოლოზ ჩხაიძე, და ოზურგეთის მაზრის, წმიდა მოწამე კვირიაკეს ეკლესიის მღვდელი იოანნე ერაშვაიშვილი, და დ) უწმიდესი სინოდის კურთხევითა—ქართლის ეპარხიაში: გორის მაზრის სვენეთის მიძინების

ეკკლესიის მღვდელი ბართლომე ვიბილური; გორის მაზრის ახალციხის თომას ეკკლესიის მღვდელი ფილიპე ელისაბედაშვილი; გორის მაზრის ქვემო ხანდაკის მიძინების ეკკლესიის მღვდელი გრიგორი რუსიევი; გორის მაზრის საქაბეთის ივთის-მშობლის ეკკლესიის მღვდელი შიო ტიტვინიძე; გორის მაზრის ფხვენის წმიდის გიორგის ეკკლესიის მღვდელი იოანნე ქვინიაძე; გორის მაზრის ქარელის ივთის-მშობლის ეკკლესიის მღვდელი გრიგორი ახვედაძე; გორის მაზრის დქევის ჩაცხოვრის ეკკლესიის მღვდელი გაბრიელ ოქროპირიძე; თფილისის ჩაცხოვრის ფერიცვალების მონასტრის მღვდელ-მონაზონი შიო; თფილისის მაზრის ნორის იოანნე ნათლის-მცემლის ეკკლესიის მღვდელი სამსონ ჩილიაევი; თფილისის მაზრის დიდმის წმიდა მარინეს ეკკლესიის მღვდელი გრიგორი ზიოგზიევი; თფილისის მაზრის ქიარიაქის ივთის-მშობლის ეკკლესიის დეკანოზი იოანნე კირიაკოვი; სიღნაღის მაზრის ტიშაანის თომას უკკლესიის მღვდელი იოანნე დჟამასანოვი; სიღნაღის მაზრის ენისელის ივთის მშობლის ეკკლესიის მღვდელი დავით ჩახტაუროვი; ქავარგისის მაღნის სადუდებელის ეკკლესიის მღვდელი ანანია კოკრელოვი; ვლადიკავკაზის ოლქის კადღარონის მთავარანგელოზის ეკკლესიის მღვდელი გიორგი სიკოევი; ვლადიკავკაზის ჩაცხოვრის ფერიცვალების სობოროს მღვდელი მიხაილ ფლეგინსკი; ვლადიკავკაზის ფერიცვალების სობოროს მღვდელი იოანნე ანდრეევი; ვლადიკავკაზის ოლქის არდონის წმიდის გიორგის ეკკლესიის მღვდელი გოზმა ტოკაევი; ვლადიკავკაზის ოლქის გიზელის მთავარ-ანგელოზის მიხაილის ეკკლესიის მღვდელი ონისიმე ჯანდიევი; ვლადიკავკაზის ოლქის ნარის წმიდის გიორგის ეკკლესიის მღვდელი გიორგი ბალაძე და ვლადიკავკაზის ოლქის ჩაცხოვრის ნათლის-მცემლის სობოროს მღვდელი ალექსანდრე სალიკოვი.

არა ოფიციალური ნაწილი.

ქრისტიანობის გავრცელება საქართველოში.

> Წარვედით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი და ნათელს-ჰსცემდით მათ სახელითა მამისათა, და ძისათა და სულისა წმიდისათა (სახ. მათ. თ, 28, მ. 20).

ესე წმიდა სიტყვებით ჲფალმან ჩვენმან ჱსო ქრისტემან თვის კაც-მოყვარეობის დროს უკანასკნელად მიჰმართა თვისთა მოწაფეთა, რომელთაც უწოდა მოციქულებად. ერთმა მათგანმა, სახელდობრ იუდა ისკარიოტელმა 30 ვეცხლად (25 მ. და 80 კაპ.) გაჰყიდა მართალი სისხლი (ქრისტე), შემდეგ შეინანა „კდ დაჰბნია გულსდი იგი ტაძარსა მას შინა, კდ განეშორა, კდ წარვიდა კდ ჰიშოვლიაბა“ (მათ. 27, 5). დაშთენ 11 მოციქულნი: „სვიმონ, რომელსა ეწოდა პეტრე და ანდრია, ძმა მისი იაკობ ზებედესი და იოანე; ძმა მისი, ფილიპე და ბართლომე, თომა და მათეოზ მეზვერე, იაკობ ალფესი და ლებბეოს, რომელსა ეწოდა თადეოს, სვიმონ კანანელი“ (მათ. 10. 2, 3 და 4).

ესე მოციქულთ აგრეთვე იუდასაც ჯერ ქრისტეს ქვეყანაზე მყოფობის დროსვე მინიჭებული ჰქონდათ ძალა ქრისტიანობის ქადაგებისა და სასწაულთ მოხდენისა: „მიჰსცა მათ ხელმწიფება სულთა ზედა არა წმიდათა, რათა განსხმიდენ მათ კდ განჰკურნებდენ ყოველთა სნეთა კდ ყოველთა უძლურებათა“. (მათ. 10, 1).

ჩაგრამ ეს მოციქულნი ქრისტეს ამაღლებამდის და სული წმიდის მოფენამდის მხურვალე მონაწილეობას არ იღებდენ ახალი რჯულის გავრცელებაში, არამედ სულ მუდამ გარს ეხვიენენ თვის მოძღვარს და მისგან განიმტკიცებოდნენ სჯულის სწავლაში. მეათე დღეს ქრისტეს ამაღლების შემდეგ, მათზე გადმოვიდა წმიდა სული „კდ ავსებნეს ყოველნი სულითა წმიდითა კდ იწყეს სიტყვად უცხოთა ენათა, ვითარცა სული იგი მისცემდა მათ სიტყუად“. ამ ნაირის სასწაულის შემდეგ მოციქულთა სხვა-და-სხვა ენაზე დაიწყეს ლაპარაკი. ამ დროს იერუსალიმში, საცა მოჰხდა სული წმიდის მოფენა, იყვნენ სხვა-და-სხვა ტომის და მხრის წარმომადგენელნი:

> „სპართნი კდ მადონი, უყიგნი, კდ კრიტმიტელნი კდ მეგვიდრნი შუა მდინარისანი, ჰურიანტანისანი კდ კაპადოკიისანი, პონტოისანი კდ ასიაჲსანი“ (ხაქ. 2. 9).

,,Ⴎარგჳისსნი ჲ ჳმფჴლიისნი, ეგვიპტისსნი ჲ ადგილის ლიბიისნი, კვირინიით კერძონი ჲ მოსრულნი ჰრომნი, ჰჳრიანი ჲ მწირნი'' (საქმე 2. 10).

,,Ⴍრიტელნი ჲ არაბიელნი, გვესმის იტყჳან რა ჩჳენითა ენითა დიდებასა Ⴏმრთისასა'' (საქმე 2. 11).

Ⴑმნაირად რომ განემტკიცნენ მოციქულნი მადლითა Ⴏვთისათა, პეტრე გამოდგა სახლის ბანზე, უქადაგა და განუმარტა იქ შეკრებილთა ხალხთა მათ თვალთა წინაშე მოხდარი სასწაული ესე და იქვე 3,000 კაცმა ირწმუნა Ⴕრისტე. Ასრე სული Ⴜმიდის მოფენის დღესვე დაარსდა ეკკლესია ანუ ქრისტიანთ საზოგადოება.

Ⴖს იყო პირველი გამარჯვება მოციქულებისა. ამ დღიდგან ისინი განმორდნენ ერთმანერთს და გაემგზაერნენ იმ ქვეყნებისაკენ, რომელთა ენაც წილხდომილი ჰქონდათ სული Ⴜმიდისაგან. ჩვენ ქვეყანაში შამოვიდნენ მოციქულნი Ანდრია, Სიმონ ქანანელი, რომელთაც ჰქადაგეს Ⴕრისტეს რჯული დასაველეთ საქართველოში—იმერეთში (კოლხიდაში) და ზემო ქართლში სამცხემდის. ხოლო მოციქულმა Ბართლომემ მოიარა საქართველოს აღმოსაველეთის მხარე, რომელსაც მაშინ ერქვა Ალბანია და აქ დასთესა თესლი პოხიერი და მაცხონებელი. (იხ. მოთხრობა სოფრონისა გვ. 397). აქვე უნდა მოვიხსენოთ ის ფაქტი, რომ ამ მოციქულთ გარდა ჩვენი ქვეყნის განათლება—გაქრისტიანება სულის Ⴜმიდის მოფენის დროს ხვდა Ⴏვთის-მშობელს. სტეფანე მთაწმიდელი ამბობს, რომ სულის Ⴜმიდის მოფენის შემდეგ მოციქულთ განიზრახეს წილის-ყრა იმის შესახებ, თუ ვის რომელი ქვეყანა წილად ხვდება, რათა ჰქადაგოს სახარება. მაშინ წმიდამან მარიამმა უთხრა მოციქულთა: ,,მეც მიყარეთ თქვენთან წილი: არ მინდა უწილოდ დავშთე. დეე, მეც მერგოს ქვეყანა, რომელსაც მარგუნებს Ოფალიო. Ⴜილის ყრით მარიამ დედას ერგო Იერია ანუ იბერია, ესე იგი საქართველო. როდესაც Ⴏვთის-მშობელმა გააპირა Იერიისკენ გამომგზაერება, ანგელოსი გამოეცხადა მას და უთხრა: ნუ განეშორები Იერუსალიმსა, წილხდომილი შენი ქვეყანა განათლების მომავალში, შენი მეუფება განემტკიცების იქა *) (წმ. ცხოვ. 15 მარიობისთვისა).

*) მართლაც მარიამი დაშთა იერუსალიმში; დიდი ხნის შემდეგ მას გამოეცხადა მთავარ-ანგელოსი გაბრიელი და აუწყა მოახლება მისი მიძინებისა, სიკვდილის დღისთვის მარიამ დედის სურვილისამებრ უფალმა მოახდინა ისე, რომ ყველა მოციქულები, გარდა თომასი, შეიყარნენ იერუსალიმში და ნახეს ქალწულის მიძინება. მოციქულთა დაასაფლავეს გვამი მისი გეთსამანიის ბაღში, მაგრამ მესამე დღეს, როდესაც ჩამოვიდა თომა მოციქული და მისი თხოვნით ახადეს საფლავი, ვეღარაფერი ვეღარ იპოვნეს, გარდა ქალწულის სამოსლისა. მაშინ ღვთის-მშობელი ანგელოსებით გამოეცხადა მათ და აუწყა თავის აღდგინება მკვდრეთით.

Ⴑმ ნაირად დედასა Ⴏვთისასა ვერ მოუხდა ჩვენ ქვეყანაში შემოსვლა, თუმცა შემდეგ არას დროს არ დაუტოვებიათ უზრუნველად და ყოველთვის აღმოუჩენია ჩვენთვის თვისი დიდებული მფარველობა, რასაც ჩვენ დავინახავთ შემდეგში.

Ძაიცა შეეხება მოციქულებს, უნდა ვსთქვათ, რომ ყველანი მხნედ და გულს-მოდგინედ აღსრულებდენ Ⴕრისტეს დარიგებას და სწაელას. Ⴠშიშრად შედიოდნენ წარმართ სახლებში და იტანდნენ ყოველ-გვარ ტანჯვას და ჰქადაგებდენ. Ძრისტიანობას ბევრი მტერი ჰყვანდა და პოხიერი თესლი მოციქულთაგან დანთესილი ძვირად ჰპოულობდა იმნაირსავე პოხიერს ნიადაგსა. Ძრისტიანებს წარმართთა აღმოუჩინეს საშინელი ბრძოლა. Ძრისტიანებს ხოცვა-ჟლეტა, ჯვარცმა, ქვით ჩაქოლვა, თავის კვეთა და სხ. გამრავლდა. Ყველა მოციქულები ტანჯულ, ჯვარცმულ იქმნენ, გარდა Იოანე Ზებედესი, რომელიც ღრმა მოხუცებულებაში აღესრულა.

Ⴉვენმა ხალხმაც, სხვათა შორის, იმსხვერპლა ერთი მოციქულთაგანი—სიმონ ქანანელი, რომელიც ასაფლავია ნიკოპსში, (ბასფორში) სიმონ ქანანელის ეკკლესიაში. რაიც შეეხება ანდრია მოციქულს, იმის შესახებ ჩვენი მატიანენი და სხ. მწერალნი მოგვითხრობენ, რომ მოციქული ანდრია Ტრაპეზუნდიდგან შამოსულა დასაველეთ Იერიაში, საცა პირველად უქადაგნია ქალაქ Დიდ-აჭარაში; მემრე ყოფილა იგი ძლარჯეთში, აწყვერში, Ცხუმში (სუხუმში), სამეგრელოში, აფხაზეთში და აქედგან გადასულა იგი Ყირიმში და ყველგან შავი ზღვის გარემოში უქადაგნია და უვრცელებია ქრისტიანობა. Ზარდა ჩვენთა მატიანეთა ამნაირადვე ამ მოციქულებზე მოგვითხრობენ სხვა მწერლებიც, მაგალითად ბერძნის მწერალი ნიკიფორე (Nikt. Lib. II გვ. 39), ნიკიტა პაფლაგონელი და სხ. მოციქულთა ცხოვრების აღმწერელნი.

Ⴑღნიშნავთ ავრეთვე იმ ფაკტს, რომ მოციქულების შემოსვლამდე ჩვენ ქვეყანაში (40 წ.) ქართველთ გვარიანად ჰქონდათ გაცნობილი Ⴕრისტეს განხორციელება, ქადაგება, ტანჯვა, ჯვარცმა და მისი ამაღლება.

Ⴕრისტეს მედროვე მეფე საქართველოში იყო შესანიშნავი Ფარსმაკი ანუ Აღერკი. Ამან იმეფა 2 წ.,

ქრისტეს წინ, მიდრე 60 წ. ქრისტეს შემდეგ, როდესაც ურიანი ჯვარს-აცმიდნენ ქრისტესა, მაშინ ყოველის მხრიდგან ურიათა წარმომადგენელნი შეიკრიბნენ იერუსალიმში. ჩვენი ქვეყნის ურიათაგან, რომელნიც საქართველოში დასახლდნენ ნაბუქოდონოსორის დროს, მცხეთიდამ წავიდა ერთი ყრმა მღიოზი, *) რომელიც იყო ერთი „დასისათაგანი, დაჭენებული ქრისტეს საფლავის დარაჯად. ვითარცა ჯვარს-ცმულს იგი განუცხადა სიმოსენი მისი და განვიდეს წიდა; რათა აღსრულდეს თქმული იგი წინასწარმეტყველისა მიერ, რომელსა ეტყვის: განუცხადა სიმოსენი ჩემი მათ შორის და ჯვართსა ზედა განიგდეს წილი (მათე 27, 35). აი ეს კვართი ოხფლისა, რომელიც ქსოვილი იყო ივთის-მშობლისაგან, ჩვენი მატიანების და ეკლესიის და სხ. მოწმობით წილად ხვდა ჩვენებურს ურიას მღიოზს; მან კვართი ოხფლისა მოიტანა მცხეთაშიდ და გადასცა დასა თვისსა სიდონიას, რომელმანც მაგრა გულზე მიიკრა იგი და მყის სული განუტევა. ამ მოვლენამ თავ-ზარი დასცა იქ მყოფთა და ყველა მცხეთელთა.

ჰაგრამ უფრო მით შეშინდნენ მაშინ, როდესაც კვართი ოხფლისა ვერაფერი ღონისძიებით ვეღარ გამოაცალეს მკვდარს სიდონიასა. მღიოზმა განიზრახა კვართიანად დის დამარხვა. მაგრამ ბევრი ეცადა და ადგილიდამ ვერ დასძრა. მოუწოდა მრავალთა ხალხთა და ვერც იმათ შეძლეს გვამის აღება. მოვიდნენ მეფის კაცნიც, მაგრამ იმათაც ვერა მოაგვარეს რა. მაშინ ეს დიდი საკვირველება აცნობეს მეფე დერკისა, რომელიც მოვიდა და ბევრი ეცადა, რომ ან კვართი გამოეხსნა სიდონიას გულიდამ, ან გვამი მისი შეეძრა ადგილიდამ. ბევრი ეცადა და ვერა გააწყობა. მაშინ სთქვა (ისტ. თეიმ. ბატ, გვ. 139): „ესო არს ერთი რომელიმე ღმერთთაგანი და განგებითა მმერთათა მოსრულ-არს სოფლად და საკვირველებად ესე მის მიერი არს და, ვგონებ ფრიად კეთილ არს ესე ქვეყანისა ამის ჩვენისათვის და მეფობისათვისცა ჩემისა, რომელ ნიჭი ესე მოველინა ადგილსა ამას შორის სამოთხისა ამის ჩემისა... "იქვე მეფემ დააყენა ყარაულები მღიოზთან ერთად და თვითონ შინ წავიდა. რამოდენიმე ხნის შემდეგ იყო მიწის ძერა, გაიპო ის ადგილი საცა იდო გვამი სიდონიასი და შთანთქა იგი. ამ მოვლენამ უმეტესად შთაბეჭდა ხალხს რწმენა ესო ქრისტეს ღმერთობაზე. შფრო საკვირველი ის იყო, რომ სწორედ იმ ადგილს, საცა ივთის-განგებით ესვენა გვამი სიდონიასი ესოს კვართითურთ აღმოსცენდა კვიპაროზის ხე. ჩვენი ეკკლესიის გადმოცემით ამ კვიპაროზის ხის ტოტებს და ფოთლებს ჰქონდათ სამკურნალო ხასიათი. აეად-მყოფნი სნეულნი და ფრინველნი და მხეცნი ტყისანიც კი, ოდესაც შეეხებოდნენ მის ხის ტოტებს ანუ ფოთლებსა მყის, განიკურნებოდნენ სნეულებათაგან. ამ კვიპაროზს შემდეგ საუკუნეებშიაც არ დაუკარგავს თვისი ძალა, რასაც გავიგებთ ქვემო აღწერიდამ.

ესრე ჩვენ ვხედავთ, რომ საქართველოს ერმა მოციქულების ანდრიას და სიმონ ქანანელის შემოსვლამდე კარგად იცოდნენ ყველა-ფერი, რაც გადახდა ფარისეველთა მოწყალებით ესოსა.

ჰოციქულნი რომ შამოვიდნენ საქართველოში და დაიწყეს ქადაგება, ბევრნი, ძალიან ბევრნი ქრისტიანდებოდენ, ამხობდენ კერპებსა და აგებდენ ეკკლესიებსა. ეს რომ გაიგო შარსმანმა ანუ ადერკი მეფემ განრისხდა უცხო ნათესაეთა მის სამეფოში თავისუფლად მოქმედებისათვის და წყრომით უბრძანა ძლარჯეთის ერისთავს, რომელმაც ნება დართო ხალხს რჯული გამოეცვალათ თავის საერისთაოში, რათა ქრისტიანობა სწრაფად აღგვილ იყოს იქაურობიდამ. ადერკის უნდოდა შეპყრობა მოციქულთა, მაგრამ ანდრიამ მოასწრო და დროიანათ გავიდა ყირიმში, სიმონ ქანანელი კი, როგორც ზემოთაც ვსთქვით, აღესრულა აფხაზეთში. ქრისტიანთა დევნა ისეთი სასტიკი და შეუბრალებელი იყო, რომ მალე საქართველოში სრულიად მოისპო კვალი ქრისტიანობისა (იხ. Древ. исп. Груз. გვ. 65—66. ს. ბარათოვისა).

ჩუმცა ასრე გვარწმუნებენ ჩვენნი მატიანენი ქრისტიანობის დევნის შესახებ, მაგრამ არ შეიძლება აქვე არ მოვიყვანოთ ზოგიერთი ცნობები, რომლებიდამაც სჩანს, რომ ქრისტიანობის გაერცელება საქართველოში ქრისტეს ჯვარ-ცმიდამ მოკიდებული, ვიდრე საქართველოს განმანათლებელის მოციქულთა სწორის ნინამდის არ შეჩერებულა. მაგ. ირინეი (lib. I. cap. IX) და ბარონიც (Hist. Eccl. tom III, 327 წლის ამბები) ერთხმად ამტკიცებენ, რომ იმპერატორის ტროიანისაგან პონტში და ხერსონესში დამწყვდეულს რომის პაპისკოპოსს კლიმენტის 100 წ. ქ. შემდეგ თავის სასწაულებით დიდი გავლენა ჰქონდა იუდეველებზე და ქალხიდელებზეც, რომელთაც მრავალგან ქრისტიანობა იწამესო. აგრეთვე რამდენიმე ხნის შემდეგ ამისა საქართველოში გა-

*) თეიმ. ბატონ. ამბობს, რომ ელიოზი იყო მღვდელიო და წინადაც ყოფილა იგი ერუსალიმშიო და ფილიპეზე მოციქულის კარგი მეგობარი იყოო. ამ ჟამად იგი პირდაპირ მივიდა ფილიპესთან, რომელმაც გააცნო იგი ქრისტესაო (ისტ. გვ. 1371).

მოჩდენ ადგილობრივნი ქრისტიანობის მწამებელნიც: პალმი, პისკოპოზი პონტისა და მისი შვილი ჟრეტიკოსი მარკიონი, რომლის მწვალებლობას წინ აღუდგა ტერტულიანი (იხ. Ист. груз. цер. გვ. 8. II. Ioc.)

ᲛᲔᲛᲓᲔᲒ ნომერში მოვიყვანთ ცნობებს წმ. ნინაზე და მისგან საუკუნოდ ეკლესიის დადგენაზე საქართველოში.

მოსე ჯანაშვილი.

ᲥᲠᲘᲡᲢᲘᲐᲜᲝᲑᲘᲡ ᲒᲐᲕᲠᲪᲔᲚᲔᲑᲐ ᲝᲡᲔᲗᲨᲘ.

Ქრისტიანობის თესლი გარდავიდა ოსეთში ძალიან ადრე, თითქმის პირველ საუკუნეშივე. Კავკასიაში მაშინ ქადაგებდნენ წმ. მოციქულნი: ანდრია პირველწოდებული, თადეოზი, სვიმონ ქანანელი და ბართოლომე. წმ. ანდრიამ დაიარა თითქმის მთელი Კავკასია და მოარჯულა მრავალი რიცხვი სვანებისა, აფხაზებისა, ოსებისა და სხვ. Ოსეთში ანდრია მოციქული გარდავიდა სვიმონ ქანანელთან ერთად. აქ, ქალაქ Ფოსტაფორში მათ თვისი ქადაგებით მოარჯულეს რამოდენიმე ასი კაცი. Ბარდა ამისა მდ. Ეფრატზე სცხოვრებდნენ ოსები, რომლებიც გარდასახლდნენ თავის მეფის ასულის სათინოთან ერთად. Მს უკანასკნელი იყო სომხების მეფის სუმბათის მეუღლე. სომხეთში მაშინ ჰქადაგებდნენ მოციქულნი თადეოზი და ბართლომე, რომლებმაც, სხვათა შორის, მოარჯულეს აქაური ოსებიც. Ბარდა ამ ორი ფაქტისა ბ. საბინინი ამბობს თავის ისტორიაში, რომ ეხლანდელი ოსები ჩამომავლობით არიან ძველი უტკინი, რომლებსაც იხსენიებს წმ. მოციქული ლუკა წიგნში „საქმე მოციქულთა“ (საქ. მოც. თ. II—9). მცხეთელი ურია ელიოზი რომ მიდიოდა იერუსალიმშია, თან მცველებად ოსები წაჰყოლოდნენო. იერუსალიმში ოსები სხვებთან ერთად ყურს უგდებდნენ მოციქულთა ქადაგებას და მიტომ Ქრისტეს სჯული მიიღესო. შემდეგ ოსეთში ქრისტიანობის გავრცელებას ცდილობდა ქართველთა განმანათლებელი წმ. ნინო (314—325). ᲐᲘ, ეს ორიოდე ფაქტი, რომლებიდამაც მტკიცდება, რომ ოსებს პირველ საუკუნეშივე მიუღიათ ქრისტიანობა. მაგრამ თან-და-თან ოსებმა, რადგანაც მათ მღვდლები არა ჰყავდათ, დაივიწყეს ქრისტიანობა, მით უფრო, რომ მეოთხე და მეხუთე საუკუნეებში ოსეთი აოხრებული იყო სხვა-და-სხვა ბარბაროსთაგან. Შუნნებისაგან, ავარელებისაგან და სხვ. Ამიტომაც მკრთალი ლამპარი სახარების სწავლისა ოსეთში თან-და-თან სუსტდებოდა და სულაც გაჰქრებოდა, თუ რომ მე-VI საუკუნეში ოსები ბიზანტიის იმპერატორის ხელში არ ჩავარდნილიყვნენ. Ბიზანტიის იმპერატორებმა იუსტინიანე I და იუსტიან II (522—556) დაიპყრეს ოსეთი და დანიშნეს აქ მისსიონერები, რომლებიც ავრცელებდნენ ქრისტიანობას. მაგრამ ბერძნების მისსიონერებს უშლიდენ სპარსელები, რომლებსაც მაშინ საშინელი ჩხუბი ჰქონდათ ბიზანტიელებთან.—მაინც ეტყობა, რომ ბიზანტიელებმა ძალიან გაავლენა იქონიეს ოსებზე. Ოსები იუსტინიანეს წმიდათ სეთლიან და იუსს უძახიან. Ჩრდილოეთის ოსეთში იმყოფება ერთი ძველი ეკლესია, რომელსაც ოსები უძახიან „იუსგუარს“ (იუსის ანუ იუსტინიანეს ეკლესია). ქრისტიანობის გავრცელებამ ოსეთში იპოვა დაბრკოლება ჯერ არაბებში, რომლებიც შემოესივნენ აქ მე-VIII საუკუნის დასაწყისს და შემდეგ 728 წ.— ხაზარებში, რომლებიც მაშინ შევიდნენ აზიაში და Დარიალის ხეობაზე გარდავიდნენ ქასპიის ახლო-მახლო მიდამოებში. Ამის შემდეგ ბერძნების მისსიონერებმაც შესწყვიტეს თვისი მოქმედება და ოსეთმა 931 წ. სულ მთლად ქრისტიანობა დასტოვა. მაგრამ არ შეგვიძლიან ვსთქვათ, რომ იმათ ქრისტიანობაზე წარმოდგენა აღარ ჰქონოდათ. Არა, ამ დროიდამ ქრისტიანობა და კერპთ-მსახურება აირიენენ ერთმანეთში და ოსები აღარც ქრისტიანები იყვნენ და კრიტიკულად რო გავსაჯოთ—არც კერპთ-მსახურები. Იმ ეკლესიებს, რომლებიც იუსტინიანე I-საგან იყვნენ აშენებულნი, ოსები წმიდა ალაგებად სთვლიდნენ და უძახოდნენ: „ძუარს“. მაგრამ, როგორც უნდა იყოს, ზემოდ მოხსენებულ მიზეზებისა გამო ოსებმა ქრისტიანობა დასტოვეს 931 წელს, რომელიც აღნიშნულია „ისტორიკო-ქრონოლოგიურ დღიურში“. 931 წლიდამ დაწყობილი, ვიდრე თამარ-დედოფლის გამეფებამდე, ოსებში ქრისტიანობის გავრცელებას აღარავინ ზრუნაედა. მაგრამ თამარ-მეფემ იხმარა ყოველგვარი საშუალებანი, რომ ოსებში ქრისტიანობა კვლავ აღედგინა. Იგი აშენებდა მრავალ ეკლესიებს და ჰგზავნიდა აქ ქართველ მისსიონერებს, რომელთ შემწეობითაც ქრისტიანობა ისევ მალე გავრცელდა. Ამ ჟამად „თამარ-დედოფლის“ დროის ეკლესიები (რიცხვით ოცდა ათამდე) სულ მთლად დანგრეულნი არიან, გარდა ნუზალის მონასტრისა,

რომელზედაც უკვე გვილაპარაკნია. მე-XVI და XVII საუკუნეებში ოსეთს შემოესივნენ ყაბარდოელები. ხანგრძლივის ომების შემდეგ ოსებმა მიჰმართეს ქართველებს, რომ მათ რაიმე შემწეობა აღმოეჩინათ მათთვის, მაგრამ საქართველო მაშინ თითონ აოხრებული იყო სპარსელებისაგან და მისი ბედი ბეწვზე ეკიდა, მაშასადამე მას ვერ შეეძლო აღმოეჩინა ოსებისათვის რაიმე შემწეობა და თითონ ქართველები შემწეობას რუსებსა სთხოვდენ. ამისა გამო ყაბარდოელებმა დაიპყრეს ჩრდილოეთის ოსეთი და აქ მაჰმადის სჯული გაავრცელეს. მაგრამ ქართველ მეფეთა თხოვნისა გამო რუსებს ჰქონდათ ხოლმე ქართველებთან კავშირი, ამიტომ ოსეთთანაც, რომლის რაოდენიმე ნაწილი 1771 წლიდამ რუსეთის მფარველობასა ქვეშე იმყოფებოდა. 1744 წ. ჩრდილოეთის ოსეთში დაარსდა ერთი საზოგადოება, რომლის ვალიც იყო ქრისტიანობის გავრცელება ოსეთში, მაგრამ 1769 წ. ყაბარდოელებმა დაანგრიეს მისი კანცელიარია და თვით საზოგადოებაც გაუქმდა. 1771 ვიდრე 1792 წლამდე ოსეთში, როგორც ზოგნი ჰფიქრობენ (ბ. ლავროვი) 6600 სულზე მეტმა მიიღო ქრისტიანობაო. 1745 წ. იმპერატრიცა ელიზავეტა პეტრეს ასულმა გამოგზავნა ოსეთში რუსის მისსიონერები. იმავე წელს დაარსდა ქ. მოზდოკში „ოსური სასულიერო კამისია;" 1793 წლიდამ ამ კამისიის თავსმჯდომარედ იყო ბაიოზი, მოზდოკის და მაჯარის მპისკოპოსი, რომელმაც პირველად შეადგინა ოსური ანბანი *). 1814 წ. კამისია გარდატანილ იქმნა ქ. თბილისში არხ. დოსითეის თავსმჯდომარეობით. 1850 წლამდე ხელებულმა კამისიამ აღაშენა თორმეტი ეკკლესია სამხრეთ ოსეთში და ათიც ჩრდილოეთ ოსეთში (სს. დარყავსში, სუდაგში, ზრამაგაში, დაღომში და სხვ.) ერთ შესანიშნავ მოღვაწეთა შორის ოსეთში ქრისტიანობის გავრცელებისა უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე არხიმანდრიტი იოსები (აწინდელი პლადიკავკაზის ეპისკოპოსი) 1860 წ. „ოსური სასულიერო კამისია გაუქმდა და მის მაგიერ დაარსდა ძავკასიაში" მართლმადიდებელ ქრისტიანობის გამავრცელებელი საზოგადოება." ამ წლიდამვე მრავალმა მოღვაწე პირებმა (არხ. იოსებმა, დეკ. პოლიევმა და სუხიევმა, მღ. პლაჯიკოვმა, თბილისის სასულიერო სემინარიის მასწავლებელმა ბ. ვ. ა. ოკრაევმა, იმავე სემინარიის მოწაფემ მ. ჩოჩიშვილმა და სხვ.) იწყეს სამღთო წიგნების ოსურ ენაზე გადათარგმნა...

ბიორგი ლიახველი.

*) როგორც ოსურ სასულიერო კამისიაზე, აგრეთვე ეპისკოპოზ გაიოზის მოღვაწეობაზე შემდეგ ცალკე სტატიაში მოვლაპარაკებით მკითხველებს.

ავტორი.

ქახეთის სამღვდელოების ნივთიერი მდგომარეობა.

ჩვენ ყველამ, ვისაც კი გვესმის მღვდლის დანიშნულება, კარგად ვიცით, თუ რანაირი ენერგიული მოღვაწეობა, თავის განწირვა და, ერთი სიტყვით, სულით და გულით მონდომაა საჭირო ხალხის ბედნიერებისა და მათი სწავლა-განათლებისათვის. ის მღვდელი იწოდება ნამდვილ სულიერ მამად, რომელიც პატიოსნად ასრულებს თავის წმიდა მოვალეობას.

ჩალხიც ამისთანა მღვდელს უფრო შეიყვარებს და ექმნება მისდამი ყოველთვის პატივის ცემა და გაგონება. თუმცა ბევრს მღვდელს ესმის თავისი წმიდა მოვალეობა, მიმდევარია იესო ქრისტეს სწავლა-დარიგებისა, თითონაც ჰქადაგებს და აგონებს ხალხს, რომ იყვნენ ქრისტიანენი არა მარტო სახელით, არამედ საქმითაც, რომ მათ უნდა უყვარდეთ თავიანთი მოყვასი, ვითარცა თავი თვისი, მაგრამ ზოგიერთს მღვდელს, გულითაც რომ სურდეს თავისი დიდი მოვალეობის ასრულება, სამწუხაროდ, ხშირად არ შეუძლია თავის წმიდა მოვალეობის აღსრულება და ამის მიზეზი არის მღვდლის სიღარიბე მატერიალურის მხრით. რა ჰქნას მართლა ღარიბმა მღვდელმა! თავის სარჩოზედ იფიქროს, თუ თავის მრევლის სწავლა-განათლებაზე? მრევლიც კიდევ იმდენად არ არის მომზადებული, რომ თავის მღვდელს თავისთავად სარჩო მისცეს. ორი-სამი წლის წინად ჩვენში იყო შემდეგი ჩვეულება: მღვდელს უნდა გადაეკიდნა ხურჯინი ცხენისთვის და უნდა ევლო თავის მრევლში კარის-კარ კოდი პურის ასაღებად. ზოგიერთ ადგილას მღვდელს სარჩოს მოკრეფაში ეხმარებოდა პოლიცია. ასეთი დრამის მოკრეფა ძლიერ ამცირებდა მღვდელს თავის მრევლის თვალში. ახლა ეს სამი წელიწადია, რაც ახალი წესი შემოიღეს მღვდლების სარჩოს ასაკრებად: თვითონ გლეხებმა უნდა შეაგროვონ თითო კოდი პური კომლზე და ისე უნდა ჩააბარონ მღვდლებს. ახალმა საშუალებამ სულ გააფუჭა საქმე. ბევრი მღვდელი იქმნება, რო-

მელსაც ამ საშუალების წყალობით რამდენიმე წლის დრამა არ ექმნება აღებული. აქედგან ცხადათ სჩანს, რომ არც წინანდელი საშუალება დრამის მოკრებისა და არც ახალი არ ვარგან. ძალიან კარგი იქნება, რომ მრეველი თვითონ ჰკრებდეს ერთმანეთში მღვდლის სარჩოს და ისე აბარებდეს მღვდელს; მაგრამ, საუბედუროდ, ხალხი კიდევ არ არის მომზადებული, რომ ხეირიანად გაანაწილონ ერთმანეთში მღვდლის სარჩო და ისე მოკრიბონ და, მეორეც, ამის ხელის შემშლელია თვითონ ხალხის სიღარიბე.

ᲛᲦᲕᲓᲔᲚᲘ რომ მატერიალურის მხრით დაკმაყოფილებული იყოს და მასთან ჰქონდეს ცოტაოდენი სწაელა, თუ მოინდომა, დიდს სარგებლობას მოუტანს თავის მრევლს თვისი ქადაგებით და დარიგებით; მაგრამ რა ჰქნას ჩვენმა სამღვდელოებამ, როდესაც იძულებულია იფიქროს მარტო თავის სარჩოზე, სახლობაზე და თვის ბინადრობაზე? კაცმა, რომელსაც ბინა არა აქვს, როგორ იცხოვროს? როგორ აღასრულოს თავის მოვალეობა? არა ნაკლებ გაჭირებას შეადგენს მღვდლებისთვის ეს უსახლკარობა. დაწესებულია, რომ ყველა მღვდელს უნდა ჰქონდეს საეკკლესიო სახლი. ბევრგან არ არიან მრევლებში ამისთანა სახლები და სადაც არიან, ისე საძაგლად არიან აშენებულნი, რომ მათ არც იატაკი აქვსთ და არც ჭერი და მასთან ცუდათ არიან დახურულნი. ამისთანა სახლებში დიდს გაჭირებას ითმენენ მღვდლები თავიანთი ოჯახობით. ზოგან ჩვენში ისეთი ღარიბი მრეველია, რომ მას არ შეუძლია მღვდელს სახლი აუშენოს და ამიტომ ამ მრევლის მღვდლები იძულებულნი არიან იაროთ თავის მრევლში სხვა სოფლიდგან. რასაკურველია, ასე პირხოდზე დაშორებული მღვდელი ვერ შეასრულებს ყველა თავის მრევლის კანონიერ მოთხოვნილებას.

ᲕᲛᲔᲓᲘ გვაქვს, რომ ვისიც რიგია, მიაქცევს ყურადღებას მღვდლების ამნაირ გაჭირებას და ცოტათი მაინც გააუმჯობესებენ მათ გაჭირვებულ მდგომარეობას.

Ქახელი მღვდელი.

ᲡᲐᲯᲐᲠᲝ ᲚᲔᲥᲪᲘᲐ.

ᲣᲘრველს აპრილს თ. ნ. ტ. დადიანმა წაიკითხა (ან უკეთ ვსთქოთ—წარმოსთქვა) საჯარო ლექცია ძუთაისს ხარაზოვის შენობაში. ლექციას თემად ჰქონდა აღებული ქართველთ ცხოვრებიდამ ის ეპოქა და ის საგანი, რომლებზედაც დღეს განსაკუთრებითი ყურადღებაა მიქცეული თვით ევროპიელთ მეცნიერთაგანაც. მვით ,,ნარკვევი'' (პროგრამმა) ლექციისა აჩვენებდა, თუ როგორი გულ-მოსახვედრი იყო ქართველთათვის ლექციის შინაარსი,

Ყველას ეგონა, რომ ამისთანა სამეცნიერო საგანზე ბ. დადიანი ისეთის ტრმა ენით დაიწყებდა ლაპარაკს, რომ ძნელი გასაგები იქმნებოდა მაყურებელთათვის. ამას მიტომ ფიქრობდნენ, რომ ნ. დ—ზე შეუდგენიათ ცრუ შეხედულება—ვითომც ის ,,ძველის ქართულით'' ლაპარაკობდეს. მაგრამ ეს წინასწარ რწმენა ტყუილი გამოდგა. იმაზედ უმარტივესი და უმდაბიურესი ქართული ძნელად თუ ვისმესგან გაგვიგონია. და ის ცრუ შეხედულება ალბად იქიდამ წარმოსდგა, რომ ნ. დ—ნი უცხო სიტყვას და უცხო ტერმინოლოგიას, სხვებივით, არ ხმარობს იქ, რომელთა სამაგიეროდ უკვე არის ქართული, ნამდვილი და ჩვენს ენასთან და მწიგნობრობასთან შეხორცებული, მაგრამ დროებით დავიწყებულია. თუ სადმე იმისთანა სიტყვა შეხვდებოდა, რომ უვიცობის გამო ზოგს ,,სხვა მეხად'' ეჩვენებოდა,—ის იქვე განმარტებას დასძენდა ხოლმე. მაგალითად, სიტყვები: უბუტი, ხვასტაგი, სამოგდენი და სხ... ამიტომაც თუმცა ლექტორი ერთობ სამეცნიერო საგანს შეეხო, მაგრამ, ყველასთვის მისაწდომი შეიქმნა ლექცია თავით ბოლომდის. მე იქვე, დასვენების დროს, განგებ ვჰკითხე ერთს უსწავლელს, მაგრამ ალღოიანს მეგრელ თავადიშვილს, თუ როგორ გასაგებია ლექტორის ჰაზრები. მან მიპასუხა: სრულებით ყველაფერი მესმის. მესმის, თუ ქრისტიანობა ისე ადვილად რად შეეთვისა ქართველების ზნეს და ხასიათს. მესმის, თუ როგორ ნაკლებად შეგვრჩენია ის ძველ-ქართველის ხასიათი ჩვენ დასავლეთის ქართველებს და როგორ ბევრად აჩნიათ იგი დღესაც აღმოსავლეთის ქართველობას. მესმის, თუ რა ეყოფილვართ და რა ვართ. მესმის თუ რა უსასყიდლო საუნჯე ყოფილა ჩვენ ქართველთათვის წიგნი ,,ნებროთიანი''. მაგრამა, განაგრძო მეგრელმა, ყველაზე უფრო გულს მომხვდა კვირის დღეების მეგრული სახელების განმარტება. რამდენჯერ მიფიქრიაო ამაზე: თითქო ყოველს მეგრულ

სიტყვას ძირი ქართულში აქვსო და ეს რასა ჰგავს: ჭაშბა (კვირა), თუთაშბა (ორშაბათი), თახაშბა (სამშაბათი), ჯუმაშბა (ოთხშაბათი), ცააშბა (ხუთშაბათი), ობიშბა (პარასკევი), საბატონი (შაბათი), ესენი ვერ გამეგოო. ახლა კი კარგად მაქვსო წარმოდგენილი, რომ ეს ეგვიპტელების შემოხიზნის დროიდამ მოდინარეობს, რომ კვირას მზის დღე ჰქვია, ხუთშაბათს ცის დღე, პარასკევს ვაჭრობის (ფრდის) დღე და სხ. ამას ყველას თავიანთი საფუძველი ჰქონიათო და ალბად ქრისტიანობის შემოღებამდის მთელ საქართველოში იგივე სახელები იყო კვირის დღეებისთვისაო.

ჩუ ამდენი უსწავლელმა კაცმა გაიგო, მაშ ვისაც, ცოტაც არის, საზოგადო განათლება მიუღია, ის ხო მეტსაც გაიგებდა. ამას ცხადად წარმოუდგებოდა კიდეც ის, რომ ახალის სარწმუნოების და რჯულის შემოღება შემმუსრველი ყოვლის ძველისა, არსად ისე მაზარალებელი არ ყოფილა ისტორიისა და ეროვნებისთვის როგორც ჩვენში. აუარებელი, მშვენიერის ხელოვნებით ნაქანდაკები ადრიანტაღალმები სხვა და სხვა ღმერთთა წარმომადგენელნი უმსხვერპლია ქართველთა ქრისტიანობრივს მზრუნველობას და სასულიერო წოდების თავგამოდებითს მოღვაწეობასა...

ყოველივე წიგნი, რომელზედაც კი ხელი მისწდომია ჩვენს ეკკლესიის მწყემსთა, ცეცხლისათვის შეუნთქმევინებიათ, როგორც წარმართული და ქრისტიანობის წინააღმდეგი.

ქრთი უწარჩინებულესი ადგილი ამგვართ დაღუპულთ წიგნთა შორის, ჰსჭერია წიგნს, სახელად „ნებროთიანს“. ეს ძვირფასი ძველთა-ძველი წიგნი ქართველებისა ლექტორს ჰქონია ოცის წლის წინად, მაგრამ საუბედუროდ, სხვათა მრავალთა შორის ისიც დაჰსწვია. ლექტორს გაუგონია, რომ ეს წიგნი (ხელთნაწერად რასაკვირველია) იპოებაო სამარეჯოს მონასტერში. მაგრამ ნამდვილი „ნებროთიანია“ ის თუ აპოკრიფული, ეს კი არ ვიცი. შენდა ვიცოდეთ, რომ ნებროთიანს, როგორც სხვა-დასხვა სახელოვანს წიგნებსაც, გამოუწვევია ბევრი ცრუ-ნებროთიანები — ნამდვილს გამოიცნობს მხოლოდ მცოდნე კაცი.

ეს პირველი ლექცია, ამბობს ლექტორი, არის მხოლოდ შესავალი იმ რამოდენისამე ლექციებისა, რომელთა წარმოთქმას იგი გვპირდება ნაადგომებს. იქ დაწვლილებით და უფრო ყველასთვის მისაწდომად იქნებაო ყოველივე საგანი განხილული.

ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ დეტალები იმ ლექციებისა ერთობ რამ სანუკველი იქმნება არა-თუ მარტო ქართველთათვის, არამედ მეცნიერებისათვის საზოგადოდ. შეცდებით მოკლე შინაარსი იმ ლექციებისა განვუზიაროთ „მწყემსის“ მკითხველებს.

ჯაც შეეხება წარმოთქმისა გარეგნობას კიდევ ეს გვინდა შევუნიშნოთ ლექტორს, რომ სასიამოვნოა მისი „ტკბილქართული,“ მაგრამ ყოველ სიტყვაზე დასვენებაც არ ვარგა. ეს ასუსტებს ჩანაჩენს (впечатлѣніе). მაგრამ ჩვენ ამას იმითი ვხსნით, რომ ლექტორი აგად იყო და ანლებაც მთავრობისგან ერთობ უდროოდროს მიიღო. ბადადებაც არ შეიძლებოდა, დამზადებულიც არ იყო როგორც რიგია. მართალია ნ. დ—სთვის ანბანია ის, რაც სხვებისთვის ახალია, მაგრამ დამზადებაც კაი საქონელია. ამას გარდა, თუ მოხერხდება სასვენებზე (ანტრაქტებზე) ყურადღების მოსასვენებელი რამ ჩაურთოს. ბარდა ამისა ადგილების ფასსაც რომ დაუწევდეს, არც ის იქმნება ურიგო.

X—X.

2-ს აპრილს.

ძველი მწერლობა.

ესეს ძირთაგან აღმოცენებულისა და დბვითის რტოდ აღმოფურჩვნილისა და სოლომონის ტომად სიბრძნითა საჩინოსა და ივთის-მეტყველებისა მადლსა ღირს ქმნილსა, ითივ გვირგვინოსნისა მეფეთ მეფისა და თჯთ კელმწიფის ეიმერაზის მიერ აღმოთქმული წმიდათა ქება, ანბანზედ ლექსად თქმული.

ქდამ ვახსენოთ პირველად, თვით ემერთმან შექმნა რომელი.
აბელ და სეით მოყვსითურთ მთასა წმიდასა მდგომელი.
აბრამ, ისაკ და იაკობ, ნოე სიმართლის მდგომელი,
ამათსა მეოხებასა, სულო, მე ვიცი, რომ ელი.
ქევრი არიან წმიდანი, ყველას ხსენება მწადიან,
ბერწთა ნაშობთა უმეტეს დედათ ნაშობთა ხადიან.
ბართლომე, ბაგრატ, სილოვან, ბარნაბაც დამიქადიან,
ბიკტორ, ბიკენტი წამიტანს, სადაც იგ ორნი წადიან.

Цიორგის ვაქებ, დიმიტრის, მანოელ, სერგის, ბაქოსა,
ზრიგოლიმ, დიდმა ბასილიმ, ეაჲთუ არც ერთმა მაქოსა,
ბერმანოზ, ნილომ, ტარასიმ თუ რისხვით დამიბაქოსა,
ბუნდი მარტვილთა მეწევის, ვევდრივარ წმიდას სტაქოსა.
შავითს ვევდრივარ, რომელსა ილმერთი უძახდა მამასო;
დანიელს, ნათანს, ბედეონს, მოწამედ ზორდი მამასო:
დორეთემ, პროკლემ, ევტუქიმ, სად წავლენ-წამიტანოსო.
დიონოზ, ტიტემ. ტიმოთემ, სულსა არ დაუღონოსო.
ჩსაია კმა მაღალსა, ელიას და ელისესე
ეზეკიელს, მელქისედეკს, სულის ხსნასა ელის ესე
ეთერიმ და ელევთერიმ თუ არ მიხსნას, მე ვიკვნესე;
ეგნატიმ თუ არ მიშველოს, მე მოვიმკო, რაცა ვთესე.
ჩენედიკტე, ამბერკიოს, კლემენტოზცა პაპა რომთა
ვასილიოს მღვდელ-მოწაჲე, ქაპიტონცა ერთად მსრბოლთა,
ვლასე, ლეონ, ლეონტიოზ, მშველად ვეძებ დაუშრომთა.
ვერ წაართმენ სულსა ჩემსა მათ ეშმაკი ერთად მგროეთა.
ზებედეს ძეთა შევევედრებ სულსა და კორცსა გვამითო.
ზოსიმე მწედ მყავს ეშმაკო ახლოს ვერ მომეკარითო.
ზაქარიამ და ანგიამ ედემს შემაგდონ კარითო
და ზეონ და ქვიროს მეოხ მყავს—ცრემლი არ ვაწანწკარითო.
ჩესები სამუსატელი ჩრისტესთვის ვინმე მიწამა
ცენუქ მისცვალა ოჯალმან, იგ ვერ შეჭამა მიწამა.
ცვსტატიმ ძითურთ მეუღლით კეთილი სიტყვა მიწამა
და ცე თუმცა შესვლად სამოთხედ, არ დამიყოვნოს მიწამა.
ჩომა, ანდრია, ფილიპე, მათე, მარკოზ და ლუკაო
თევდორე, სტირონ, სტრატილატ სამოთხეს დამანუკაო,
თვირსო, ლევკი, ქალინიკე მწედ მყავს, არ შემაწუხაო.
და თაეს წამომადგნენ საშველად, როს თვალი დამეხუჭაო.
ჴოანე ოქროპირი, ევთის-მეტყველი მისი სეხნა
იაკობცა ძმა ოჯლისა ჩემად მშველად დამეკვეხნა.
ივოლიტ და სილიბისტრო, ვაჲ თუ რისხვით შემოჰეხნა
და ითაკიმს, ანნას სწადდეს—მე ეშმაკი ჩამომეხსნა.
ჴვირიაკოზცა ვევდრივარ ქოზმან და დამიანესა
ქვირიკე, ივლიტას თანა ან ის მიშველის ან ესა,
ქვირილე ათანასი-თურთ მეოხ-ჰყავს ქრისტიანესა
და ქარპოს სად წავა ბაბილა, ნეტამც თან წამიტანესა.
ჴაზარე წმიდა, მართალი მარიამ მერმე და მართა
ლაერენტიმ, დიდმა არსენიმ ჩემად საშველად დამართა,
ლუსიმა ხომ და არეთამ სულს ვევდრებ, კარგი დამართა,
და ლონგინოზ ჩემგან ნაქმარი მრუდნი საქმენი დამართა.
ჰატათან, სვიმონ, მათეოზ, ითუდას მოციქულებსა,
მინა, ერმოგინ, ევლრაფოს იმათ შევევედრებ სულებსა.
მერკვირის ჩემად მომკრესა სატანას დაასულებსა
და მაკარი მიხსნის უთუოდ, საწადელს აღმისრულებსა.
ჩიკოლაოზ არს მეოხი, ჩემებრ ცოდვილთა მხსნელია.
ნეკტარის მეოხებითა სულს ცეცხლი დაუნელია.
ნიკიფორემ და მეთოდიმ მე დამხსნას საქმე ძნელია
და ნისტორ, ნიკიტამ მაშოროს ეშმაკი საძაგელია.
ოხრ კელ განაყროსით ზღვა განელო მოსემ დაანთქა ფარაო
ონისიფორე მოწამედ თუ მასთან დამეხმარაო
ორმეოც სევასტიელთა მათ ერთი გაეპარაო
და ონოფრე მათთან მშველად მყავს, მე ცოდვა დამეფარაო.
უეტრე სამოთხის კარსა დგას, კლიტე კელთა აქვს სამეო
პაველე სოფლისა მნათობო, მასთან შენც მოგეხმარეო
პანფილე თქვენთან შუა მყავს, მე ნუ დამაგდებ გარეო
და პანტელეიმონ მოწმად მყავს, ბაბილა მღვდელ-მოწამეო.

Ქეჭდეს უწყალოდ ოც და ათ მოწამეთ მელიტინესა
Ციოდეს ნიკოდიმიას ცეცხლ შიგან შეთხინესა
შამსა მათ სცვიდა Oაფალი იგ პრიტელთ ვერ ატკინესა
და შესთა არს წმიდა სამება კმობდეს და დაიძინესა.

Ჰოფოს, ანბროსი და ნავკტოს, ალექსი კაცი Pვთისაო
რაფაელ, პეიროს, ბრიგოლი მნათობი სამოთხისაო
რომანოზ პეირიანეთურთით, Iაკობ დაჭრილისაო,
და როდიმ და ძლიმიმ მომმადლოს მკვიდრ ყოფა სამოთხისაო.

Sაბა, ანტონი, ევთიმი, Iოსებ წმიდა დიოდა
სისოს, პახუმის, აექსენტის მათ ზედა ცრემლი დიოდა.
სვიმეონ დიდი მესვეტე დანიილ, ალეპიოდა
და სასოება გაქვს თუ მათი, სულო, არ დაიწეიოდა.

Pროფიმე, დიდი პროკობი, ძლავდი, ნეო და ნილაო
ტერიფონ, პონონ და არქიპოზ, პრისკენტი მყავს აკვილაო,
ტერენტი, Iსაკ, დალმატი რომ პაპი დიდი ნილაო
და ტროფიმე, მაკრა თუ მი'შველს, სხვა საქმე მეადვილაო.

Oხორცოთ ძალთა მთავარი Sაბრიილ მერმე მიქია,
უსხეულოთა კრებული ყველანი ერთად მიქია;
ურიელ მწედ მყავს, მათ თანა სატანა გამიქიქია
და ურჯელად სული წამგვარონ, ოდეს მიეყვანდე იქია.

Pედიმონ, ბრიგოლ ბრწყინვიდეს იგ ნეო, ქესარიასა
შილიმონ სამოცდა ათგანმან მისთა მოწამე Iასა
შოკას შევევედრებ მე სულსა ხორცს დაუტეობ ჰიასა
და შაესტი და მფრემ მიჩვენებს სამოთხის კარსა ღიასა.

Pსენეფორე და პორფილი, პართენი, Pერასიმეო
ქრისტეფორე და ანდრია, სფირიდონ, აკვინდიმეო
ქერსოვნეთს, ალათოდორე და წმიდა მამა პიმეო
და ქეთევან ქართველთ მეოხი ჩემად მწე მოვიხმი მეო

Pირტინელ ეპისკოპოსი ევმენიანე წმიდაო
ღალაკტიონ და Eპისტიმ Eფესელთ ყრმები შვიდაო
ღტლიკერიმ ჩემზედ აღძრული ეშმაკი დაამშვიდაო
და ღირსი Iონიკ მშველად მყავს, სული არ წამიწყმიდაო.

Kოველნი წმიდანი ვადიდნე, რანიც მოვიდეს ენასა
Uრმათა მათ სამთა წმიდათა ვეჭუ დამხსნან ცრემლთა დენასა
ქური მოციპყრას ანთიმოს ჩემთა ლოცვასა სმენასა
და Sოვნის Iსაკ, დალმატი და შავსტე ჩემსა ლხენასა.

Uიო მღვიმელი მოყვსითურთ დავით მყავს Sარეჯელია
შილა, Oრბანოს ჩამომხსნას, ეშმაკი ჩემი მრჯველია
შიოს და მმარხველს Iოვანს სხვა მოწყალების მქნელია
და შვიდ წილად ჩემთვის ნაგზები მათ ცეცხლი დაუნელია.

Iჩვილნი წმიდანი ვადიდნეთ ბაბილა მოწაფენი მე
ჩემკე არს სინას, რაითას მომწყდარნი რაოდენიმე.
ჩქარად მი'შველოს მაქსიმემ და სოფრონ სულთა სენი მე
და ჩემნი ცოდვანი შემინდონ და მწყვიტონ ცრემლთა დენი მე.

Gათაგან დაუტევნელი სვიმიონ მკლავთა იტია
Sხრა დასმან ანგელოსთ გუნდმან ეშმაკი არ მომიტია
Cრემლნი შემაშრონ სამოთხეს, მეც მაქნევინონ ჭიტია
და ცხოვარმან მარჯვენით ალაგს კრებულმან მეცა მიტია.

Jალნი კურნება ბევრი ქნა Tესალონიკელ დავითო
ძილი მართალთა იპოვა მგზავრ Eპიფანე ნავითო
ძრწოდე რა სულო შენ გიხსნას Iობმან მოსე შავითო
და ძალ-გვიცსო მისი შეწევნა ჩვენთვის იკვეხდა დავითო.

Bმიდანი ორნი სტეფანე იგ ერთი დიაკონეო
წარმოსთქვა Cრიგოლ ნოსელმან სიტყვა ღრმა გასაგონეო
წიგნები დამასკელისა გვაქვს ბევრი მოსაწონეო,
და წამიტანებენ სამოთხეს, კელს მკიდებს წმიდა Sუკოლეო.

Gურსა რჩეულსა ნათელ-ეც, ჰრქვა მხსნელმან ანანიაო
ჰეშმარიტება ასწავა მან ცოდვა ანანიაო
ჰირთაგან მიხსენ Eვსტატი მოყვსითურთ ჩემი მწიაო
და ჰმუნვა მით დამხსნან მიჩვენონ სამოთხის კარი ღიაო.

Ⴉარალამპი, ამფილოქე დიდი წმიდა Ⴈკონელი
ხარიტონის შეწევნითა ჩემთვის ცეცხლი იყოს ნელი
ხერისანთემა აღუსრულოს სულსა ჩემსა საწადელი
და ხემან სეეტმან ქვართისამან განმინათლოს გული ბნელი.

Ⴉორცით მოსწყვიდნეს სამნივე ბური, აბიბოს, სამონა
ამობდეს—ჩვენ რჯულსა არა ვგმობთ, თქვენ რად ხართ კერპთა მამონა
ჰრმლით ტანჯეს დიდი არტემი, ქვით მოკლეს წმიდა ამონა
და ამელთა ფლობასა იქ უჯობს Ⴕრისტესთვის ვინც იწამონა.

Ⴉროარო, შენ მოგასწავებდა უდაბნოს გველი რვალისა
ჯოხისა ცემა მოსესგან კლდით გამოდენა წყალისა
ჯანგიანისა რკინისა ხით აღმოღება მალისა,
და ჯოჯოხეთს დამხსენ მექმნები შენგან დადება ვალისა.

Ⴉაროზ მღედელი და რომ პაპი გრიგოლი მერმე აგათო
ჰაბიათარ და მელეტი, ევჟუ რომ დამიხსნან ამათო,
ჰრასაკი დიდი აკაკი მიხსნიან იგ ერთ წამათო
და ჰა ჰაი კეთილნი არ მქონან, ნეტარ რა უძღვნა ამათო.

ჩი თქვენ ყოველნო წმიდანო ნუ დამსჯით თქვენსა მქებელსა
ჯოხა მომმადლეთ თქვენისა სახელის შემამკობელსა
ჯოდეს მოვიდეს განკითხვად, გაფიცებ დამბადებელსა
და ჯრთქლსა და კვამლსა მას ბნელსა დამხსენით ცეცხლსა მდებელსა.

სხვა-და-სხვა ამბები და შენიშვნები.

Ⴕუთაისის მაზრის უმფროსის თანაშემწის ალშიბაიას გამჭრიახობით აღმოუჩენიათ ხონის ეკკლესიის გამცარცველნი და დღეს სასამრთლოს ჰყავს ისინი ხელში...

***

Ⴈხარის ბლაღოჩინის მღ. მოსე ჯუღელისაგან ჩვენ მივიღეთ შემდეგი წერილი: „მე წავიკითხე „მწყემსი"-ის № 2-ში შენიშვნა, ვითომც ჩემგან მოხერხებულად მოხდენილ ჩხარის ეკკლესიის მამულის ვაჭრობითი გაცემაზე მცირე ფასად, ამასთან შენიშვნაში იყო სხვათა-შორის მოხსენებული, რომ გლეხებმა სამოცდა ექვსი მანეთი წარუდგინეს ძოველად სამღვდელოსაო ოღონდ მათ მიეცეს ვაჭრობით ეს ეკკლესიის მამულიო. აი საქმე როგორ არის: ეს მამული მე მქონდა აღებული იჯარით თორმეტი წლის ვადით წელიწადში ხუთ მანეთად. ამ ბოლოს დროს კანტორამ ინება ვაჭრობით გაცემა. დავნიშნე ვაჭრობა წარსული წლის 18 ნოემბრისთვის, რომელიც ვაცნობე მამა სახლისს, მაგრამ პირველ ვაჭრობაზე არავინ მოვიდა, მეორედ ვაცნობე და მიესწერე მამასახლისს ხალხისათვის თავი შეეყარა. მეორე ვაჭრობაზე გამოცხადდენ და ივაჭრეს. ამ ვაჭრობით ეს მამულები დაჩრა ერთს გლეხს 33 მ. როდესაც წარვადგინე ვაჭრობითი ფურცელი, მაშინ ერთი პირის შეგონებით მოუმატეს ფული და ეპისკოპოსმა ვაჭრობა გააუქმა, რომელიც არ უნდა მოხდარიყო ვიდრემდის ჩემგან პასუხი არ იქმნებოდა შეტანილი".

Ⴋოველთვის შესაძლებელია ვაჭრობა გააუქმოს, თუ ვაჭრობა ეკკლესიის სასარგებლოდ არ არის მოხდენილი. ამ შემთხვევაში არა თუ შეეძლო ვაჭრობის გაუქმება, არამედ კანონით არ შეეძლო, რომ არ დაერღვია ეს ვაჭრობა. მამა ბლაღოჩინს დიდ დასამტკიცებელ საბუთად მოჰყავს მისი მიწერილობა მამასახლისზე, რომ მას ხალხისთვის შეეტყობინებია ვაჭრობა. Ⴗუ მამასახლისმა არავის აცნობა? და ეს ხომ ადვილი მოსახერხებელია ეხლანდელ დროში? კანონიერად რომ ჩაითვალოს ვაჭრობა, აი როგორ უნდა მოიქცეს ბლაღოჩინი: სოფლის კანცელიარიის და ოთხი ხუთი სოფლის ეკკლესიის კარებზე უნდა მიაკრას განცხადებანი ადგილების ვაჭრობით გაცემაზე; ამასთან დღესასწაულებზე გამოუცხადოს თავის სამრევლოს სახალხოდ ამაზედვე; შეიძლება ადგილობით გაზეთებშიაც გამოაცხადონ ეს. ძველა ესეების

რომ ყოფილიყო აღსრულებული, დარწმუნებული ვართ, საქმე კარგად წავიდოდა. ბლ ღოჩინისაგან მოხდენილი ვაჭრობით წელიწადში შემოუდიოდა მკლესიას 33 მ. ,,სხვა პირის'' შეგონებით შემოუდის—ერთი ორად მეტი. ძარგი შეგონებაა ღმერთანი! სასურველია, რომ ერთი ვინმე კიდევ შეაგონებდეს საზოგადოებას და ერთი—სამათ გახდიდეს იჯარის ფულს! ჩვენის აზრით ბლაღოჩინი აქ მოხარული უნდა იყოს, თუ ეკლესიისათვის ზრუნავს!...

***

ჩვენ შევიტყვეთ, რომ მამა პოლიევკტო ქარბელოვი შესდგომია მართლ-მადიდებლის ეკლესიის ღვთის მსახურების ტიბიკონის შედგენას. ამ წიგნის საჭიროება დღეს ძლიერ საგრძნობელია. მედავითნეებს განწესების დროს ასწავლიან ტიბიკონს, მაგრამ ძლიერ მალე ავიწყდებათ და მთელი კრებული დიდ გაჭირვებაში არიან ხოლმე ზოგიერთ ადგილას. მიმეორებთ, ძლიერ საჭირო არის ტიბიკონის წიგნი და ვისურვებთ, რომ ტიბიკონის წიგნი ადვილ გასაგებად იქმნეს შედგენილი და კარგი გასაგები ენით დაბეჭდილი,

***

ჩვენ მივიღეთ ბროშიურა ,,მოკლე ისტორია Ათონის Iვერიის მონასტრისა'' შედგენილი რუსულ ენაზე ქართული ხელნაწერებიდამ Ათონის Iვერიის ბერებთაგან და დაბეჭდილი ამა წელსა ჟუთაისში.

ჩმ ბროშიურიდამ მკითხველი შეიტყობს, თუ რა დროიდამ და ვისგან არის დაარსებული Iვერიის მონასტერი Ათონის მთაზე და როგორ უსაფუძვლოთ ძალადობით უნდათ ბერძნებს ჩაიგდონ ხელში ქართველების ძველი დროიდამ კუთვნილება. ფასი არა არის გამოცხადებული ამ წიგნისა და არც ის, თუ სად შეიძლემა მისი მოპოება. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ მრავალნი სიამოვნებით წაიკითხვენ ამ წიგნს.

***

ჩვენ მივიღეთ პატარა ქართულს ენაზე დაბეჭდილი ბროშიურა ამ სათაურით: ,,წმიდა დავით გარეჯელის უდაბნო'', შედგენილი მღვდელ-მონაზონის ათანასტრატესაგან. ბროშიურა კარგის ენით არის დაწერილი. სხვა კიდევ უფრო შესანიშნავი მონასტრებია საქართველოში და ძლიერ კარგი იქნება, რომ ყველა მონასტრების ამისთანა აწერილობა გვექონდეს.

***

ჩმები ისმის სასულიერო სასწავლებლების პროგრამაში ცოტა რამ ცვლილების მოხდენაზე. ამბობენ, რომ მთელ-საექსარხოსოში ოთხ-კლასიანი სასულიერო სასწავლებლები განიყოფებიან ორ ნაწილად: მთელს საექსარხოსოში ეხლა არის ექვსი სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებელები. სამს ამათგანში იქნება სწავლება ბერძნული ენისა და სამსში დანარჩენში ლათინური ენის სწავლება. აგრეთვე სასულიერო სემინარიაში შაგირდები იქნებიან ორ ნაწილად გაყოფილნი. ერთი ნაწილი ისწავლის ბერძნულს და მეორე—ლათინურს. ფრანციზული ენის სწავლება იქმნება დამოკიდებული შაგირდების სურვილზე. ფილოსოფიის საგნების სწავლება შემდეგ სამასწავლებლო წლიდამ სულ გამორიცხული იქმნება პროგრამიდამ.

ჟურნალ-გაზეთთა მიმოხილვა.

,,Cროებაშია'' გვითხულობთ: ,,ბ. ქორიძემ თავის ხარით გამართა ქ. ქუთაისში ორი კონცერტი ქართულის გალობისა და სალხურის სიმღერებისა. მე, როგორც მოყვარული ქართულის გალობისა, ორივეზედ დავესწარი და ჩემი აზრი მის შესახებ მსურს გამოვუცხადო ბეჭდვის საშუალებით ქართველთ საზოგადოებას.''—

,,მე გაგონილი მქონდა, რომ ბ. ქორიძემ ქართული წირვის წესი, ე. ი., საგალობელი და ზოგი სალხინო გალობა და სიმღერები ნოტებზედ გადიტანა და მღერიანო. მაგრამ რადგან ნოტა-ოდენად გასხნილი მაქვს ამ საგანში სმენა, მე ეს სრულებით არ მჯეროდა; არა მჯეროდა განსაკუთრებით მისთვის, რომ ჩვენი გალობა და სიმღერები ისეთის დაწმენდილის მისვრა-მოსვრათი არიან შედგენილნი, რომ ნოტებზედ ამათი უსულების გარჯაში თუ შესაძლებელი იქნებოდა, არას დროს ვერ წარმოვიდგენდი; შემდეგ ესრეთის ჩემის იქვნეულობიხ, რასაკვირველია, უურადღებით დაუკვირდებოდი მათს მღერას, რომელმაც, ჩემდა სასიამოვნოდ, კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზედ. ერთის სიტყვით, უეცრად შეიცვალა ჩემი ეჭვები და დამარწმუნა სრულებით, რომ ყოველი ქართული გალობა და სიმღერები, რაც უნდა გამშვენებული და გავარჯიშებული იყოს, უნაკლულოდ თურმე გადიღება ნოტებზედ. იგალობეს ნამღვილის კილოთი, შეუცვლელად: 1) ,,მოგვდით თაყვანის ვსცეთ'', 2) ,,წმიდა Iერთო'', 3) ,,ღირს არს ჭეშმარიტად'', 4) უფლო შეგვიწყალენ'' და 5) ,,ისპოლა'', ხოლო დანარჩენი ,,რომელი ქერაბინთა'', იგალობეს მერვე სმაზედ, ,,შენ-

დამი ისარებს“ კილოზედ, მაგრამ არ გამოვიდა კარგად. ეგრეთვე „განმანათლებელი“ და „შენ გიგალობთ“ არ გამოდიოდა მართალის კილოებით, რადგან მუსლები ლ უსულები გაგრძელებს. ხოლო რაიცა შეეხება ხასხლხო სიმღერებს: „ხასან-ბეგური“, „ხელ-ხვავია“ ლ „დელიავდა“ გვარიანად იმღერეს ლ დანარჩენები კი გახწორებას საჭიროებენ. ფორტოპიანოს უგრავდა დიდ განშვენებულად ლ გვარჯიშებულად, ისე მოქნილად, რომ თვით მგალობლებს ემღერნათ, მაშინ მშვენიერი რამ სასმენელი იქმნებოდა. მაგრამ მგალობლებს არც ხმის ხიმღერე აძლევდათ ნებას ლ არც თვით ხმები აქვთ კარგ-კარებით შეზგეული ლ დაქნილი გარჯიშობისთვის. ბ. კოკნაველიძე კი სამგალობოთ ხმის ბატონი არის. ძირად ვისმეს ექმნება იმისთანა ხრული ლ ხახმენელად ტკბილი ბანის ხმა, მაგრამ რადგან ევროპიულს სიმღერებზედ ჰქონია გაწურთნილი ხმა, კერ კიდევ ვერ შეუჩვევია ჩვენს კილოზედ ლ რაღას გაეჩვევა ლ გაეცნობა ქართულს გალობას, თვით თავით თავისით დაექნება ხმა გარჯიშობაში ისე, რომ ხწორედ დიდად სახიამოვნო იქმნება მისის ძლიერისა ლ მჭახარის ბანის მახმენა.

ფორტოპიანოზედ მღერობენ ოთხნი პირნი ლ იწყებენ თითქმის ყველანი ერთისა ლ იმავე ხმებით. ქართული გალობა უნდა შესდგეს სამის პირისაგან: პირველი არის მთქმელი, მეორე მაღალ-ბანი ლ მესამე ბანი. დაწყების რიგი ეკუთვნის მთქმელს ლ მაღალ ბანმა ლ ბანმა მაგნებულიის ხმებით უნდა შეწყოს დამწყებს.—შეიძლება ოთხმაც იგალობონ, მაგრამ ორი მათგანი ბანს უნდა ამბობდენ ერთ-ხმად ისე, რომ მხმენელის ყურში მათი ბანი განცალკევებულად არ უნდა ისმოდეს; თუ ორი ბანის მთქმელნი მიუთვისებელნი შეიქმნენ ხმებით, მაშინ გალობას თავისი შნო დაკარგული ექმნება.“

„ჩრის ზოგიერთი ჯრელი საგალობლები, იმისთანა, რომელნიც, შეიძლება ხუთმაც იგალობონ, ასე რომ მთქმელს, მაღალ ბანსა ლ დიდ ბანს გარდა, მეოთხე იტყვის კრიანსა ლ მეხუთე დვრიანსა: ხუთზედ მომეტებულმა რიცხვმა თუ ერთად იგალობეს, მაშინ გალობას ქართული შნო და ხასიათი დაკარგება, დამახინჯდება ლ მიემსგავსება ევროპიულს მუსიკალურს სიმღერებს. ხოლო ჩვენი ქართული ხასხლხო სიმღერები უნდა იმღერონ ექვსის რიცხვიდგან რვა პირმა ლ თუ რვაზედ ადემატენ რიცხვით მომღერლები, ისიც დამახინჯდება ლ დაუშნოვდება.“

„ჩხლა დავუბრუნდეთ ბ. ქორაიძის პატიოსანს შრომას. ვიდოთ მაგალითი: ერთმა ლამაზმა ქალმა ლ მეორე მახინჯმა მიმართეს მსატვარს თავიანთ სურათის გადასაღებად. მხატვარმა ლამაზი კი—ლამაზად გადიღო ლ მახინჯი—მახინჯად, ერთის სიტყვით, იმათი ხატე ნამდვილად გარდახატა, ე. ი. კარგისა—კარგად ლ ცუდისა ცუდად. ეჰ მე მგონია, მხატვარი სრულებით მართალი რჩება ლ თუ რომელიმე უგუნური გაამტყუნებს იმაში, რომ რატომ ორივე ქალის სახე ლამაზად არ გადახატა, ეს იქმნება დიდი შეცდომა ლ უმართლო საყვედური. ბ. ქორაიძისთვის რომელი გალობაც კი შეუმცდარის ლ მართალის კილოთი უჩვენებიათ,—ხრულებით შეუმცდარად ლ უნაკლოდ გადაუღია, ლ რომელიც გაფუჭებულის კილოთი უჩვენებიათ.—მაგაში უნდა გავიმტყუნოთ მაჩვენებელი ლ არა ბ. ქორაძე.“

„ჩარიული გალობა გაჭრება მაშინ, როცა ჩვენში ესწავლული მგალობლები დაიხოტბებიან. ამას ბევრი დამტკიცება არ ეკითხება. მართლა ეს გარემოება არის საკმაო, რომ იცინა, რომელთაც გალობა იციან თავიანთ შეილებს აღარ ახწავლიან ლ აღარც ბავშვებსა აქვთ დრო ლ სურვილი გალობის სწავლისა. ხაუბედურად ჩვენდა, კერძო ხასწავლებლებიც არ არის იმერეთსა ლ გურიაში ქართული გალობისა. ეს თუ ასე არის, მაშასადამე, ბ. ქორაიძე უედიდესი მადლობის ღირსი არის ჩვენის ხაზოგადოებისაგან. ეს კეთილი საქმე მის გარდა, სხვებს თავში არ მოსვლიათ და არ უფიქრიათ, ლ თუ უფიქრია კისმეს, მაინც ის ფიქრი მხოლოდ ფიქრად დაშთენილა ლ არა საქმედ; გალობის ნოტებზედ გადაღება იქნება საუკუნოდ მეორესი განძი ქართველობისათვის, რადგან ის დაცული ლ შენახული იქნება თვით ქართველის ხალხის დედა-მიწიდგან გაჭრობამდის... მხოლოდ ამას ვიტყვი ლ კიდევ გურჭვ ბ. ქორაიძეს, რომ რაც ესლა გადაღებული აქვს ნოტებზედ, კერ არ უნდა დაბეჭდინოს. თუ საშუალება ნებას მისცემს ბ. ქორაიძეს, მიმართოს იქ, სადაც აქამდე რიგიანად შენახული არის ქართული გალობა ლ ხიმღერები, ე. ი. გურიაში ლ იმერეთში, დაჭიროს იმ პირებთან ერთი თვე მაინც, რომ გაახწორონ ლ შეისწავლოს გალობა ლ ხიმღერები ლ შემდეგ ამისა ნოტებიც დააბეჭდინოს. თუ რომ ასე დარჩა, როგორც ესლა არის შედგენილი, მაშინ ნაცვლად გადაგეთებისა, გადაეშლება იქნება ამ ყოვლად დიდებულის საქნისა. იმედი მაქვს, თვითოეული ქართველი, რომელსაც ეხმის ლ იცის გალობა ლ ხიმღერები არ დაიშურებენ თავიანთ შრომას ლ აღმოუჩენენ ბ. ქორაიძეს ამ საქმეში უოველ გვარს შეწყობას.“

„ხულით ლ გულით ვუსტრი ბ. ქორაიძეს, რომ ესრედ დიდებული ლ წმიდა აზრი შეეხრულებინოს ლ კეთილად დაეგეირგვინებინოს თავისი უზოგველის ღვაწლით ლ ქართველობის შემწეობით.“

განცხადებანი.

იგეჭდება და ცოტა ხანში გამოვა

ლოცვანი

მეოცე გამოცემით და დამატებით.

შედგენილი მღ. დ. დამბაშიძისმიერ.

სტამბა

ევთიმე ივ. ხელაძისა.

თბილისში, ლორის-მელიქოვის ქუჩ. ქაშუეთის ეკკლესიის შენობაში.

ნდებს ყოველ გვარ სასტამბო საქმეებს საბეჭდავად: გაზეთებს, ჟურნალებს, წიგნებს, ბროშიურებს, აგრეთვე ყოველ-გვარ ბლანკებს, სჩოტებს, განცხადებებს, აფიშებს, პირობაებს და სხვ.

ისუფთავეზე და აღნიშნულ დროზე საქმის შესრულებაზე სტამბა პირობას აძლევს საქმის მომტანთ.

სტამბა კისრულებს კორრეკტურის გასწორებას და ბროშიურების გაკეთებას, უკეთუ ზაკაზის მომცემნი ისურვებენ.

სურველთ ვთხოვთ ამ ადრესით მომმართონ. **Тифлисъ, типографія Ефимія Ив. Хеладзе.**

1884 წ. იანვრის თვიდამ

ქ. თბილისში

გამოიცემა ყოველ-თვიური ყრმათა საკითხავი სურათებიანი ჟურნალი

„ნობათი“

ჰედაგოგიური ნაწილის დამატებით.

მთელი წლის გამოცემა ჟურნალი „ნობათი“-სა იქნება 12 წიგნი, რომელიც ზედ-მიწევნით შეადგენს 800 გვერდამდე დიდი ფორმატისა და თითო წიგნი არა ნაკლებ 4 ბეჭდ. ფურცელისა.

ყრმათა საკითხავ წიგნისათვის საჭირო სურათები დამზადებული იქნებიან პეტერბურგში.

ყრმათა საკითხავ წიგნში დაიბეჭდება: ლექსები, მოთხრობები, ზღაპრები, სურათები ხალხის ცხოვრებიდამ; ბიოგრაფიული მოთხრობები, მოგზაურობა, ეპიზოდიური მოთხრობები ისტორიიდამ, ამბები გეოგრაფიიდამ და ბუნების მეცნიერებიდამ; იგავები, ანდაზები, გამოცანები, შაირები, არითმეტიკული გამოცანები; სათამაშოები, რებუსები, სიმღერები ნოტებით და სხვა.

დამატებაში — მშობელთა და აღმზრდელთათვის — დაიბეჭდება: პედაგოგიური სტატიები მშობელთა და აღმზრდელთათვის შესახებ ყმაწვილების აღზრდისა და სწავლისა (პირველ-დაწყებითი). კრიტიკული და ბიბლიოგრაფიული სტატიები პედაგოგიური ქრონიკა ჩვენი და უცხოეთის ცხოვრებიდამ. ნარევი. „ნობათი“-ს ფოსტა. განცხადებანი.

ჟურნალზე ხელის-მოწერა:

ჟურნალი „ნობათი“ ქალაქს გარეშე გაგზავნით და ქალაქში დარიგებით წელიწადში ელირება ოთხი მანეთი. ცალკე ნომერი ათი შაური. მარტო ნახევარი წლის ხელის-მოწერა არ მიიღება.

სოფლის მასწავლებლებთ შეუძლიანთ გამოგზავნონ: თავ-და-პირველად—2 მან. და შემდეგ: მაისში—1 მან. და ენკენისთვეშიც—1 მან.

რომელთაც ამ რიგათ ხელის-მოწერა ჰსურთ, პირდა-პირ რედაქციას უნდა მიმართონ,

ხელის-მოწერა მიიღება:

თბილისში— ჟურნალი „ნობათი“-ს რედაქციაში, ალექსანდროვის ბაღთან, ხაზინის ქვემოთ, თუმანიშვილის სახლ. № 7 და შაერდოვის წიგნ. სააგენტ.

ქუთაისში—ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში.

გორში—ე. ფურცელაძისას.

თელავში—ი. პ. როსტომაშვილთან.

ფოსტის ადრესი: ***Тифлисъ, въ редакцію педагогическаго журнала „Новати“.***

რედაქტორი-გამომცემელი ა. ს. ღულაძე.

1884

ᲒᲘᲘᲦᲔᲒᲐ ᲮᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲬᲔᲠᲐ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲡ ᲡᲐᲡᲣᲚᲘᲔᲠᲝ ᲒᲐᲖᲔᲗᲡ

„ᲛᲬᲔᲛᲡᲖᲔ“

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდელო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და სახორციელო მმართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა, რომელთა გამოცხადება შესაძლო იქნება; 2) გააერცელოს ქართველთა სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა; 3) გააერცელოს საქართველოს სამღვდელო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილი ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდელო და საეკკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეჭვო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი მოვალეობის ასრულებისათვის.

გაზეთი გამოვა ორ ბეჭდის ქაღალდის ფურცელზე.

გაზეთის დაბარება შეიძლება მხოლოდ მარტის თვიდამ; ფასი მარტიდამ გაგზავნით და გაუგზავნელად—**ოთხი მანეთი** და **ათი შაური**, ნახევარი წლისა—**სამი მანეთი.**

გაზეთის დაბარება, წერილობით და პირის-პირ მოლაპარაკება შეუძლია ყველას რედაქტორთან რედაქციაში, რომელიც იმყოფება დაბა **შორაპანში** რედაქტორის საკუთარს სახლებში. გაზეთის დაბარება და წერილების გაგზავნა შეიძლება ამ ადრესით:

ქართული სასულიერო გაზეთის **„მწყემსის“** რედაქციაში დაბა შორაპანს (ყვირილაში). **Въ мѣстечко Шорапанъ (Квирилы) въ редакцію газеты „МЦКЕМСИ“.**

საქართველოს ექსარხოსის განცელარიაში ისყიდება რუსულს ენაზე დაბეჭდილნი

სიტყვანი და ქესხმანი

ჩადალ ყოვლად უსამღვდელოესი არხიეპისკოპოსის კიშინიევისა და ხოტინსკისა, დღეს საქართველოს ექსარხოსის პავლესი. სიტყვანი და მოძღვრებანი შესდგებიან სამი ტომისაგან. პირველი ტომი არის 545; მეორე ტომი—546 და მესამე ტომი—538 კაბადონი.

ფასი სამივე ტომ. ოთხი მან. და ათი შ.

წიგნების დაბარება შეიძლება ზემოხსენებულ განცელარიიდამ და „მწყემსი“-ს რედაქციიდამაც.

სტამბა

დაარსდა 1881 წ.

ვ. ზედგინიძისა და კ. ფერაძისა

ქ. ქუთაისში.

გიმნაზიის ქ. ივ. ნიკოლაძის მემკვ. სახლ.

ჩიღებთ ყოველ-გვარ საქმეებს დასაბეჭდათ, როგორათაც რუსულს, აგრეთვე ქართულს ენებზედ: წიგნებს, ბროშიურებს, ბლანკებს, სჩოტებს, იარლიკებს, ეზიტნი კარტოჩკებს, აფიშებს, ვექილობის წერილებს, განცხადებებს და სხვ. ამავე სტამბაში ისყიდება დამზადებული ქართულს ენაზედ **მეტრიჩესკის ბლანკები.** იმედია, როგორათაც დღემდის კმაყოფილი დარჩენილა საზოგადოება ჩვენი სტამბისაგან, აგრეთვე შემდეგშიდაც — დარჩება, რომ ამ სტამბაშიდ გამოდის საქმე სუფთათ და უნაკლულოთ შედარებით ქუთაისის სხვა სტამბებთან, რომელზედაც თვით პატივცემული საზოგადოება, რომელსაც კი ესმის სტამბის საქმე—დაგეეთანხმება.

Дозв. цензурою Кутаисъ, 16 Апрѣля 1884 г.

რედაქტორი-გამომცემელი მღ. დ. დამბაშიძე.

Скоропечатня Зедгинидзе и Перадзе въ Кутаисѣ.

მხწრაფლბეჭდავი ზედგინიძისა ⁊ ფერაძისა.